

MÉCSVILÁG

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA NYÁRI TANFOLYAMÁNAK ALKALMI KIADVÁNYA
XIV. évfolyam 1. szám 2000. július 2.

Mi a fontos?

Hogy mi a fontos? - ez bizony nehéz kérdés. Manapság különösen az. Örök barátunk, Jules Supervielle is csak közvetett üzenetet küld, idők és kultúrák falait szelíden áttörve: „Nem az a fontos, hogy tűz legyünk, / hanem hogy csak egy kis tüzet rakjunk magunknak, / hogy ha fázunk, és átjár a nyirkos hideg.”

Mert erről van szó. Ez a fontos. Most, íme össze-
verődtünk, időle-
gesen közös akol-
ba terelődünk
mindahányan.
Okosodunk, elbi-
zonytalanodunk,
tanulunk, felej-
tünk, válaszolunk,
kérdünk. Be-
szélünk, ismerke-
dünk, ámulunk,
gondolkodunk és
hallgatunk. Ter-
mékeny csendben
hallgatunk.

Vagyis rakunk egy kis tüzet magunknak, mert gyakorta fázunk és naponta átjár minket a nyirkos hideg. Tüzet rakunk tehát.

Szó szerint és szív szerint. Vagyis konkrétan és szimbolikusan. Tüzet gyújtunk találkozásunk

első órájában, mindjárt a megnyitó után. Hogy körülállhassuk. Hogy világítson nekünk, hogy melegedjünk körülötte, esténként mi magunk tápláljuk, fűjjük, élesztgetjük majd, abból a rőzséből, amit - készülve a találkozásra - mi magunk gyűjtöttünk, és abból, amit ti magatok fogtok gyűjteni, együttlétünk magányos,

meditatív óráiban, a Bodrog partján, vagy bárhol, ahol száraz fa és embermeleg csak fellelhető.

Olyan lesz a tábor, amilyen a tűz. Ez a kis tűz, itt az udvaron, Sárospatakon, itt, a világ közepén.

Mert „nem az a fontos, hogy örökké úton legyünk, / hanem hogy egy kis helyet találjunk magunknak, / legyen az egy ház, egy asszony, vagy egy da-

rab kenyér.”

Kenyér jut majd mindenkinek, igéinket forró-sítsa fel a tűz. A közösen táplált, mindig újra élesztett, parázsból felszikkázó láng.

Balázs Károly

A fenti cikk a Mécsvilág 1993. július 4-i számában jelent meg. A benne foglaltak ma is időszerűek, és jól jellemzik népfőiskolánk céljait, szellemiségét, hangulatát.

Gondolatok a művészetről

(vitaindító egy kerekasztal-beszélgetéshez)

Gyakran járok antikváriumba. Az utóbbi időben feltűnt, hogy számuk mennyire megszorodott. Eltűnődtem. Honnan ez a sok régi könyv? Hol heverték eddig? Hiszen a rendszerváltozás éveiben nemhogy új antikváriumok nem nyíltak, de még a meglevő könyvesboltokat is fölszámolták, s a készletet kiárúsították.

Aztán rájöttem a megoldásra. Az információs társadalom, s az elmúlt évtizedekben felnőtt új generáció számára a könyv, mint információforrás, másodlagos. Az interneten minden hozzáférhető. Nagypapáink féltve őrzött házi könyvtára sokak számára egyszerűen piaci áru.

Ugyanez a helyzet a művészettel. Aműalkotás ma már a legkevésbé esztétikai kategória. Sokkal inkább termék, amely eladható, áru, amelyre aukción licitálhatunk. A művészet szerepe is átértékelődött. Mindenütt a célszerűség a meghatározó, a tömegkultúra lassan már csak a silányságot jelenti. Vajon hányan mennek el megnézni egy kiállítást, „csak úgy”?

Ahogy a középkorban a filozófia a teológia szolgálya volt, úgy a művészet is kiszolgált a politikát az egykori szovjet tömb országokban.

Nem önszántából, a körülmények hatására. És mégis, a politika, mint viszonyítási pont, értéktelítő segédeszközként is funkcionált. Ebben rejlik az ún. „létező szocializmus” egyik legnehezebben megmagyarázható paradoxona! A mű-

vész ugyanis, azáltal, hogy definiálta önmagát a pártállami elvárások viszonyrendszerében, egyszersmind automatikusan irányt is választott. Azaz: pontosan tudta, hogy *kinek* és *mit* akar üzenni. Ez a társadalomkritikai

attitűd később nemzetközi elismerést is kiváltó maradandó művészi értékeket eredményezett (Jancsó Miklós filmművészete, Varga Imre közteri szobrai, stb.).

A művészi alkotószabadság ma már korlátlan. Napjaink műalkotásai azonban inkább merítenek az egyetemes ezredvégi hangulatból, mint a mai magyar valóságból. Elismerem, kétségtelenül ez a könnyebb út. A „mai magyar valóság”, mint téma, kissé nehezen körvonalazható. Mégis célszerű értékálló mondanivalóval kísérletezni, hiszen, mint Theophile Gautier írta: „*Minden múlandó. A művészet örök. A többi por. A népet túléli a szobor.*”

Bolvári-Takács Gábor

A Sárospataki Nyári Népfőiskola Határon Túli Magyarok Szekciója
"Művészet és magyarság" programja
Sárospatak, 2000. július 1-9.

Szekcióvezetők:
dr. Bolvári-Takács Gábor (*A-szekció*)
dr. Dobrik István (*B-szekció*)

Animátorok:
Kelemen Judit (*A-szekció*)
Csetneki József (*B-szekció*)

A népfőiskola koordinátora: Bordás István, az Egyesület titkára

A foglalkozások helyszíne általában a Szinyei-ház (Sárospatak, Kazinczy út 23.), az eltéréseket külön jelöljük.

július 1., szombat

12.00 Érkezés, szálláshelyek elfoglalása, majd szabad program
19.00 A szekciótagok találkozója, bemutatkozás

július 2., vasárnap

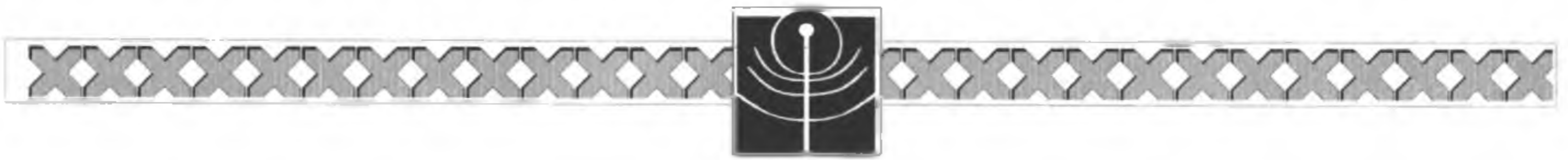
8.30 Reggeli
10.00 Találkozó és megemlékezés az Újszászy-ház kertjében. Köszöntőt mond Stóka György, az Egyesület elnöke, és Dienes Dénes teológiai professzor, gyűjteményi igazgató
11.30 Újszászy Kálmán és Szabó Zoltán sírjának megkoszorúzása
12.30 Ebéd
14.00 Fakultatív városnéző séta Sárospatakon, vezetéssel
16.30 Megemlékezés a népfőiskolai emléktáblánál és az Újszászy-szobornál a Református Kollégium udvarán
17.00. A XI. Nyári Népfőiskola nyitóünnepsége. Köszöntőt mond Balázsi Károly, az Egyesület alelnöke
A megjelenteket köszönti Papp Ferenc, a Megyei Önkormányzat elnöki főtanácsadója
17.30 A szekciótagok találkozója, programismertetés
18.00 Baráti találkozó

július 3., hétfő

8.30 Reggeli
10.00 A magyarságélmény a szépirodalomban, előadó: Dobay Béla gimnáziumi tanár
12.30 Ebéd
14.00
A-szekció
Magyarság és egyetemesség a zenében, előadó: Károly Róbert zeneszerző, karmester, főiskolai tanár
B-szekció
Beszélgetés a költészetéről, előadó: Finta Éva költő, közreműködik: Csetneki József és Dobrik István
18.00 Vacsora
20.00 Fordulópontok a magyar filmművészetben - filmklub, vezeti: Bolvári-Takács Gábor
Emberek a havason (rendezte: Szóts István, 1942, 88 perc)

július 4., kedd

8.30 Reggeli
9.30 Látogatás a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeiben, házigazda: Dienes Dénes gyűjteményi igazgató
11.00 A Lorántffy-hímzőműhely úri hímzéses úrasztali terítői, előadó: Pocsainé Eperjesi Eszter múzeumvezető
14.00
A-szekció
Lorántffy Zsuzsanna életművének hatása a magyar kultúrára, előadó: Virágh Sándor lelkipásztor, helyszín: sárospataki református templom

B-szekció

Jelek és jelképek, előadó: Petneki Áron művelődéstörténész

18.00 Vacsora

20.00 Dinnyés József előadóestje

július 5., szerda

8.00 Reggeli

9.00 Indulás Sátoraljaújhelybe

10.00 Zemplén és a magyar művelődéstörténet. Látogatás a Kazinczy Múzeumban és a széphalmi Kazinczy Emlécsarnokban, előadó: Fehér József múzeumigazgató

12.30 Ebéd

18.00 Vacsora

20.00 Filmklub: A tettes ismeretlen (rendezte: Ranódy László, 1957, 100 perc)

július 6., csütörtök

8.30 Reggeli, utána szabad program

12.30 Ebéd

14.00 A Duna Televízió és a határon túli magyar művészet, előadó: Nagy T. Katalin szerkesztő

18.00 Vacsora

20.00 A múzsák közérzete. Beszélgetés a művészet ezredfordulós társadalmi szerepéről

Vitavezető: Bolvári-Takács Gábor, résztvevők: Csetneki József, Dobrik István, feLugossy László, Nagy T. Katalin, Szentirmai László

július 7., péntek

8.30 Reggeli

10.00

A-szekció

Felkészülés a vetélkedőre és a záróműsorra - cikkek írása a *Mécsvilág* c. lap számára

B-szekció

Mit, Miért? Hogyan? Elmélkedések a drámapedagógiáról I., előadó: Szentirmai László főiskolai docens

12.30 Ebéd

14.00

A-szekció

Sárospatak és a magyar művelődéstörténet - vetélkedő

Játékvezető: Bolvári-Takács Gábor, zsűri: Balácsi Károly, Dobay Béla, Kelemen Judit

B-szekció

Mit, Miért? Hogyan? Elmélkedések a drámapedagógiáról II., előadó: Szentirmai László főiskolai docens

18.00 Vacsora

20.00 Filmklub: Oldás és kötés (rendezte: Jancsó Miklós, 1962, 91 perc)

július 8., szombat

8.30 Reggeli

10.00 Felkészülés a záróműsorra

12.30 Ebéd

14.00 A szekcióban végzett munka értékelése

16.0 A XI. Nyári Nép főiskola zárása, beszédet mond Dobrik István szekcióvezető

18.00 Búcsúest

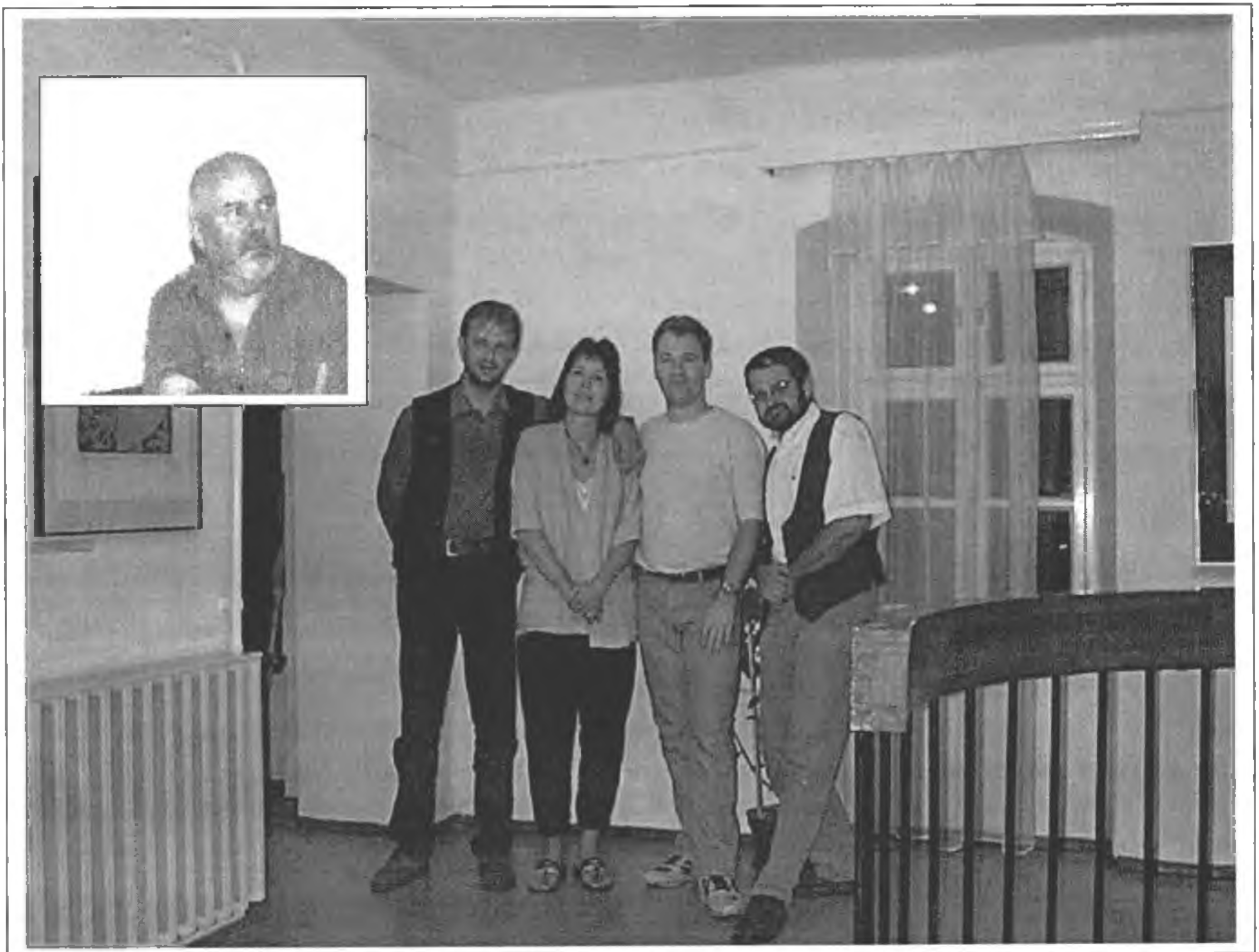
július 9., vasárnap

Hazautazás

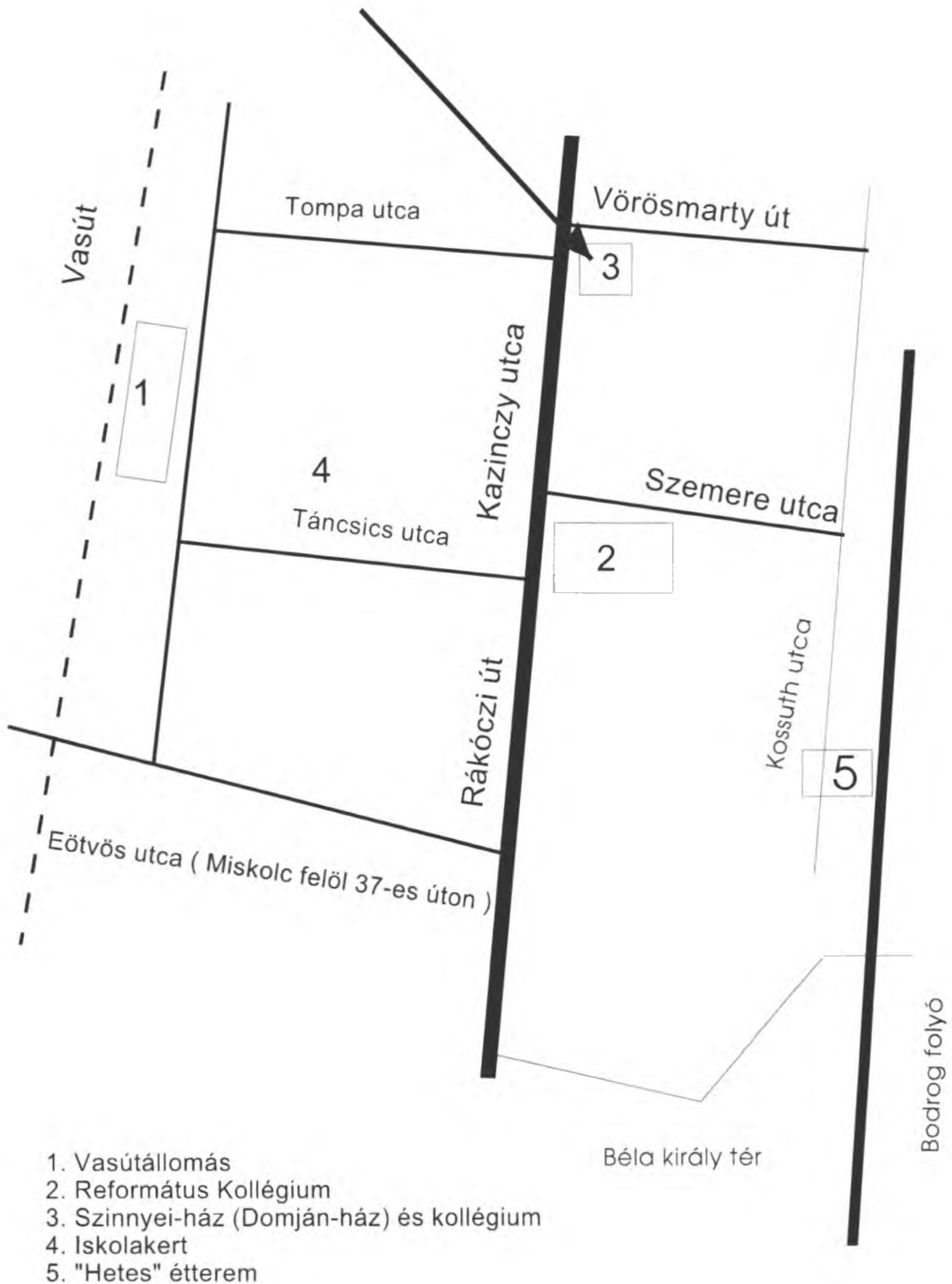
A nyári népfőiskola szervezői:

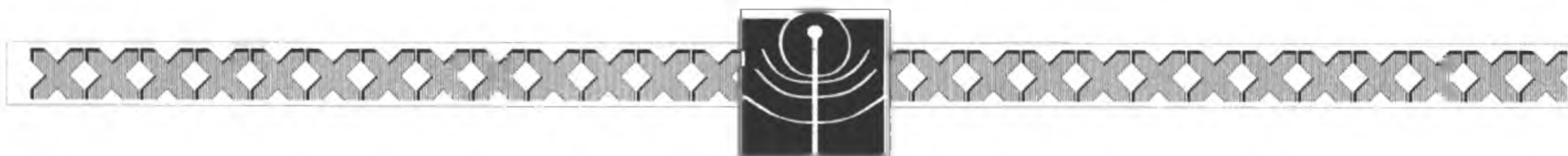
- *Dr. Bolvári-Takács Gábor*, tanár, történész, a Magyar Táncművészeti Főiskola tudományos főmunkatársa, Budapest
- *Bordás István*, tanár, muzeológus, a Sárospataki Képtár vezetője, a Sárospataki Népfőiskolai Egyesület titkára
- *Csetneki József*, tanár, grafikus, a Beszterczey Alapfokú Művészeti Magániskola igazgatója, Sárospatak
- *Dr. Dobrik István* művészettörténész, a Miskolci Galéria igazgatója
- *Kelemen Judit* zenetanár, a Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar adjunktusa, Sárospatak

Sárospatak térkép vázlata

MŰVÉSZETRE NEVELÉS ALAPFOKON

Sárospatakon éppúgy, mint az ország számos településének oktatási és közművelődési intézményi struktúrájában is megfigyelhető egy űr, melyet a művészeti tantárgyak oktatásának visszaszorulása okoz. A különböző szintű iskolák alapóraszámai között egyre kevesebb a vizuális-, zenei-, színházművészeti ágakat feldolgozó, alkalmazó tantárgyak óraszám. Ez alól egyedül jelent némileg kivételt a magyar irodalom tantárgyi keretek között történő oktatása.

A magunk részéről bízunk abban, hogy az európai polgári ideál képének hazai differenciálódása, a jóléti állam lassú kialakulása Magyarországon is nagyobb erővel fogja az érdeklődést a kultúra, a művészetek iránti fogékonyság, az ilyen irányú hétköznapi kreativitás, létforma felé terelni.

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt többek között esztétikai érzékenység – nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság – alakítására, a program biztosítja a különböző művészeti területeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását.

Az ún. „hétköznapi tehetséggondozás”-ra azonban mindenképpen igaz, hogy elmaradásokkal küszködik. Ez az elmaradás, ennek felismerése vezetett bennünket arra az elhatározásra, hogy főleg vizuális művészetekkel foglalkozó képzési forma meghonosítására tegyünk kísérletet 1999-ben Sárospatakon, hiszen a gyermekek és a fent említett tanítók adottak voltak az iskolákban. Terveink szerint abban az intézményben bérelt tanteremben tartottuk volna óráinkat, ahonnan az adott csoport és az adott pedagógus jelentkezett, illetve felkérést kapott, így ez az alaphelyzet továbbra sem változott volna, csupán annyiban – a lényegyet leegyszerűsítve -, hogy a tanár munkáját mi finanszírozzuk, a tanításhoz használt anyagokat és eszközöket mi vásároljuk meg, és a gyerekek is megszokott helyükön maradnak.

Tevékenységünk gerincét a képzőművészet, a színjátszás és a bábozás képezi.

A képző- és iparművészeti oktatás a vizuális kultúra ágait, a műfaj sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait ismerteti meg a tanulókkal. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata nemcsak a kezűgyességet, technikai érzékenységet fejleszt, hanem kialakítja a képességet a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének gyakorlatára.

Tanáraink és az iskolával szakmai kapcsolatban álló szakemberek, művészek tevékenységükkel és jelenlétükkel lehetővé teszik, hogy az egy-egy tananyagi részhez kapcsolódó szempontok, megközelítési módok széles körben kerüljenek felszínre, megvitatásra.

Mindaz, hogy tanáraink nagy része és az említett támogatóink a saját szakterületük elismert képviselői, lehetővé teszik számunkra, hogy iskolánk sajátos oktatási-nevelési tevékenységén túl bizonyos művészeti-közművelődési és arcéléhez nem szorosan illeszkedő művészeti-közéleti tevékenységet is folytasson, a városban, a régióban betölteni kívánt szerepét ezzel még inkább láthatóvá téve, önként vállalt szerepét ezzel is a lehető legmagasabb nívón betöltve. Ide sorolhatók a különböző, főleg helyi művészeti tevékenységet folytató személyekkel, szervezetekkel való kapcsolattartás, közös programok, egyszóval együttműködés.

Amennyiben terveink, elképzeléseink a megfogalmazottak szerint valósulhatnak meg, néhány éven belül tartalmi szerepkörökkel rendelkező szereplője lehetünk Sárospatak művészeti-oktatási-közművelődési életének, s amennyiben e hármassal való kapcsolatunk letéteményese lehet a helyi tehetséggondozásnak, úgy mi is képesek lehetünk megfelelni a mások és önmagunk által iskolánk elé állított feladatoknak.

Csetneki József

Párkány határátkelőhely, a komp kijáratánál, 2000. június 2., péntek,

Magyarok igyekeztünk Párkányba, népfőiskolás találkozóra. Magyarok Erdélyből, Kárpátaljáról. Magyarországról. Magyarok és kollégák, rövidebb hosszabb ideje. Egy nyelvet beszélünk, egy cél hozott bennünket e szlovákiai - többségében magyarul - településre.

A komp után határátkelő. Hát igen, milyen állampolgárok is vagyunk: magyar, román, ukrán. Magyar oldal, mehetünk, mindannyian. Szlovák oldal: magyar állampolgárok, nincs semmi gond, - román útlevél: tüzetes vizsgálat. Fénykép, arc, fénykép, arc; rendben. Ukrajna, vízum kényszer lesz. „Tudjátok, a maffiózók.” De már most is kell a megyei rendőri hivatal pecsétje, meghívó levél, meggyás.

- De mi csak ide jövünk, Párkányba, egy rendezvényre !

- Értsék meg - tört magyarsággal - ez a szabály, ha valahol rendőr igazoltatja magukat, és nincsenek rendben a papírjaik, akkor maguknak is, meg nekünk is bajunk lesz belőle.

Valami hivatalos papír kellene. Autó a határ

túloldalán, talán akad benne valami. Rohanás az autóhoz. Papírok a részletes programmal, levélváltásokkal, talán segít.

- Maguk mit keresnek itt a határsávban, már megtörtént az átkelés fogatosításba való tétele!

Azonnal menjenek vissza! - csattan a hang. Magyar határőri egyenruha, morórus, már-már harcias arc kifejezés.

- De hát a magyar kollégáink, segíteni.....- és döbbenet. Kinek ártunk itt mi, ha megpróbáljuk elrendezni, mi magyar állampolgárok, az önhibájukon kívül az ukrán állam területén élő magyar barátaink sorsát? Talán a magyar határvédelmi szervezetnek a Szlovák Köztársaság területén? Mi van itt a fejekben?! Minek kell még történnie, hogy ne munkáljon a politikát képviselő hi-

vatalos közegekben az ősi gyanakvás? Félni kell minden, a mientől eltérő címetől, ami az útlevelet díszíti? Vagy csak kicsinyes hatalmaskodásról van szó? Aligha. Az egyenruha felhatalmaz és kötelez. Kiknek érdekeit szolgálja a határvédelmi (és persze a rendőri és a hivatalnoki stb.) arrogancia?

Aztán a szlovák határőr (kicsit beszélt magyarul, velünk is) megkönyörül:

- Na, menjenek csak, de az útlevelet ne nagyon mutogassák!

Talán ha hivatalnokként is mindig emberek lennének, mi szlovákok, magyarok, románok, ukránok.

Bordás István

MÉCSVILÁG

A Sárospataki Népfőiskola alkalmi kiadványa

Felelős kiadó: Stóka György,

az Egyesület elnöke

Szerkesztették:

Bolvári-Takács Gábor, Bordás István,

Csetneki József, Kelemen Judit